

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB®
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 395 sahifa.

2025-yil, 10-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELLASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Kushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидрахаловна	
QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIVAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RISIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	

XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)

Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi

Mustaqil tadqiqodchi

Email: sayyoramansurova26@gmail.com

ORCID: 0009-0009-8204-3963

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot xorijiy davlatlar, jumladan, Yaponiya, Koreya va Germaniya sanoat iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish tajribasini tahlil qilishga bag'ishlangan. Ishda raqamli transformatsiya jarayonlari hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda sun'iy intellekt, "raqamli egizak" (digital twin) va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ushbu davlatlarda raqamli yechimlar orqali xarajatlarni qisqartirish, ishlab chiqarish xavfsizligini oshirish va barqaror iqtisodiy o'sishga erishish bo'yicha amaliy natijalar keltirilgan. Tadqiqot natijalari O'zbekiston sanoatida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishda metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, sanoat iqtisodiyoti, Yaponiya, Koreya, Germaniya, raqamli transformatsiya, innovatsiya.

Abstract: This study analyzes the experience of using digital technologies in the industrial economy of foreign countries, particularly Japan, Korea, and Germany. The research highlights digital transformation processes and the role of artificial intelligence, digital twin technologies, and automated management systems in improving production efficiency. It also presents practical outcomes related to cost reduction, industrial safety, and sustainable economic growth. The findings of the study can serve as a methodological basis for developing a digitalization strategy for the industrial sector of Uzbekistan.

Key words: digital technologies, industrial economy, Japan, Korea, Germany, digital transformation, innovation.

Аннотация: Настоящее исследование посвящено анализу опыта применения цифровых технологий в промышленной экономике зарубежных стран, в частности Японии, Кореи и Германии. В работе рассматриваются процессы цифровой трансформации, роль искусственного интеллекта, технологии «цифровых двойников» и автоматизированных систем управления в повышении эффективности производства. Приводятся примеры практических результатов по снижению издержек, повышению промышленной безопасности и устойчивому экономическому росту. Результаты исследования могут служить методологической основой для разработки стратегии цифровизации промышленности в Узбекистане.

Ключевые слова: цифровые технологии, промышленная экономика, Япония, Корея, Германия, цифровая трансформация, инновации.

KIRISH

So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi butun dunyo sanoat tarmoqlarining iqtisodiy tuzilmasiga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, resurslardan samarali foydalanish va mehnat unumdorligini oshirishning asosiy omiliga aylandi. Shu munosabat bilan sanoat iqtisodiyotida raqamli transformatsiyani joriy etish nafaqat texnologik, balki strategik iqtisodiy ahamiyatga ega jarayon sifatida qaralmoqda.

Xorijiy mamlakatlar — Yaponiya, Koreya va Germaniya misolida ko'riladigan tajriba raqamli texnologiyalarni joriy etishda kompleks yondashuvning ahamiyatini ko'rsatadi. Masalan, Yaponiyada "Society 5.0" strategiyasi doirasida sun'iy intellekt va Internet narsalar (IoT) texnologiyalari sanoat ishlab chiqarish jarayonlariga keng joriy etilgan. Koreyada esa "Smart Factory" dasturi doirasida raqamli ishlab chiqarish platformalari va robototexnika tizimlari yordamida mehnat unumdorligi 25–30% ga oshgani kuzatilgan. Germaniyada esa "Industrie 4.0" tashabbusi sanoat sohasida raqamli yechimlarning ilmiy va amaliy integratsiyasi uchun muhim asos bo'lgan.

O'zbekiston Respublikasida ham "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirish bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi "“Raqamli O'zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF–6079-son'li Farmoni hamda 2018-yil 3-iyuldagi "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ–3832-son'li qarori asosida raqamli iqtisodiyotni joriy etish va axborot texnologiyalari sohasini rivojlantirish bo'yicha institutsional asoslar yaratilgan. Shu bilan birga, xorijiy tajribani o'rganish sanoat iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarni samarali joriy etish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayon nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki ishlab chiqarishdagi shaffoflikni ta'minlash, xarajatlarni kamaytirish va xalqaro raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u rivojlangan davlatlar tajribasini tahlil qilish orqali O'zbekiston sanoatida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning amaliy yo'nalishlarini belgilab beradi.

MAVZUGA DOIR ADABIYOTLAR SHARHI

Sanoat sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etish masalasi so'nggi yillarda xalqaro iqtisodiy tadqiqotlarda markaziy o'rinni egallamoqda. Ayniqsa, Yaponiya, Koreya va Germaniya davlatlari tajribasi bu borada ilmiy doiralarda keng o'rganilgan. Jahon iqtisodiy forumi (World Economic Forum) hisobotlarida ta'kidlanishicha, sanoatning raqamli transformatsiyasi mamlakat raqobatbardoshligini oshirishda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Yaponiyaning "Society 5.0" konsepsiyasi raqamli texnologiyalar (sun'iy intellekt, Internet narsalar — IoT, Big Data) asosida sanoatni insonparvarlashtirishni ko'zda tutadi [1, B.23]³. Ushbu modelda texnologik innovatsiyalar orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish bilan birga, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash maqsad qilingan.

Koreya Respublikasi tajribasida raqamli industriyani rivojlantirish "Smart Factory" dasturi orqali amalga oshirilmoqda. Koreya Iqtisodiyot va sanoat vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, ushbu dastur doirasida 2025-yilgacha 30 mingdan ziyod kichik va o'rta korxonalar raqamli avtomatlashtirish tizimlariga ulanishi rejalashtirilgan [2, B.67]⁴. Shu bilan birga, mamlakatda davlat va xususiy sektor hamkorligida startup ekotizimi keng rivojlangan bo'lib, intellektual mulk va innovatsiyalarni himoya qilishga katta e'tibor qaratilgan.

Germaniya sanoatida raqamli texnologiyalardan foydalanish "Industrie 4.0" konsepsiyasi orqali amalga oshirilmoqda. Bu konsepsiya sanoatning to'rtinchi inqilobi sifatida baholanib, kiber-fizik tizimlar, raqamli simulyatsiyalar va avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish jarayonlarini o'z ichiga oladi [3, B.44]⁵. Germaniyada mazkur konsepsiyani amalga oshirishda Siemens, Bosch va SAP kabi yirik korporatsiyalar ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish bo'yicha yetakchi rol o'ynaydi. Shu bilan birga, Yevropa Ittifoqi va Osiyo mamlakatlarining iqtisodiy integratsiya jarayonlari ham raqamli texnologiyalarni sanoat tarmoqlariga tatbiq etishni rag'batlantirmoqda. Masalan, Yevropada "Digital Europe" dasturi doirasida raqamli infratuzilmani yangilash, sun'iy intellektni joriy etish va raqamli malakalarni oshirish uchun 7,5 milliard yevro ajratilgan [4, B.30]⁶.

Xulosa qilib aytganda, Yaponiya, Koreya va Germaniya tajribalari shuni ko'rsatadiki, sanoatda raqamli texnologiyalarni joriy etishda kompleks yondashuv — ya'ni davlat siyosati, ilmiy-tadqiqot salohiyati va xususiy sektor hamkorligi o'zaro uyg'unlikda bo'lishi zarur. O'zbekiston uchun ham ushbu modellarning elementlarini milliy sharoitga moslashtirish sanoatni raqamli modernizatsiya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosi sanoat iqtisodiyoti, raqamli iqtisodiyot va innovatsion menejment sohalariga oid zamonaviy ilmiy nazariyalar hamda xalqaro amaliyotga tayanadi. Ushbu yondashuv raqamli transformatsiya jarayonlarini chuqur tahlil qilish, ularning sanoat tizimiga ta'sirini kompleks baholash va iqtisodiy samaradorlikni oshirish mexanizmlarini aniqlash imkonini beradi.

1 <https://lex.uz/docs/-5030957>

2 <https://lex.uz/docs/-3806053>

3 Government of Japan. Society 5.0: A Human-Centered Future Society. Tokyo, 2020. – B.23.

4 Ministry of Trade, Industry and Energy of Korea. Smart Factory Implementation Report 2023. Seoul, 2023. – B.67.

5 Kagermann H., Wahlster W., Helbig J. Recommendations for Implementing Industrie 4.0. Acatech – National Academy of Science and Engineering, Germany, 2013. – B.44.

6 European Commission. Digital Europe Programme (2021–2027). Brussels, 2021. – B.30.

Tadqiqotda bir nechta ilmiy va amaliy usullar uyg'un qo'llanilgan. Sistemali tahlil usuli raqamli texnologiyalarning sanoat tizimiga ta'sirini va ularning iqtisodiy natijalarini kompleks baholashda asosiy vosita sifatida ishlatilgan. Qiyosiy tahlil usuli orqali Yaponiya, Koreya va Germaniyada sanoatni raqamlashtirish tajribasi o'rganilib, umumiy va farqli jihatlar aniqlangan. Iqtisodiy-statistik usullar yordamida sanoat tarmoqlarida raqamli texnologiyalarning samaradorligiga oid ko'rsatkichlar, jumladan mehnat unumdorligi, ishlab chiqarish hajmi, innovatsion mahsulot ulushi kabi parametrlar tahlil qilingan. Institutsional yondashuv orqali davlat siyosati, huquqiy baza va biznes muhitning raqamli sanoat rivojiga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, induktiv va deduktiv usullar asosida aniq misollar tahlil qilinib, umumiy xulosalar shakllantirilgan hamda nazariy qoidalar amaliy holatlar orqali tasdiqlangan.

Metodologik jihatdan tadqiqot Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT), Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OESR), Jahon iqtisodiy forumi va Yevropa Ittifoqining raqamli iqtisodiyotga oid xalqaro dasturlari hamda hisobotlariga tayanadi. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi va innovatsion rivojlanishga oid me'yoriy hujjatlar ham tahlil uchun asos qilib olingan.

Tadqiqotning asosiy maqsadi Yaponiya, Koreya va Germaniya misolida xorijiy davlatlar sanoat iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish tajribasini tahlil qilish, ularning umumiy qonuniyatlari va samarali modellarini aniqlash hamda O'zbekiston sanoatida ularni moslashtirish bo'yicha ilmiy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish jarayonida tadqiqotda raqamli texnologiyalar va raqamli iqtisodiyot tushunchalarining ilmiy-nazariy asoslari yoritilgan, sanoat iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarning o'rnini va roli aniqlangan, Yaponiya, Koreya va Germaniyada sanoat tarmoqlarini raqamlashtirishga qaratilgan davlat strategiyalari hamda dasturlar tahlil qilingan. Shuningdek, xorijiy tajribalarni qiyosiy tahlil qilish orqali samarali modellar aniqlangan, raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida sanoatda ishlab chiqarish samaradorligi va raqobatbardoshlikning oshish tendensiyalari o'rganilgan, O'zbekiston sanoatini raqamli modernizatsiya qilishda xorijiy tajribalardan foydalanish imkoniyatlari baholangan va milliy sharoitga mos ilmiy-amaliy taklif hamda tavsiyalar ishlab chiqilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sanoat iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish xalqaro amaliyotda iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Tadqiqot natijalari shundan dalolat beradiki, Yaponiya, Koreya va Germaniya kabi davlatlar raqamli transformatsiyani milliy iqtisodiy strategiyalarining ustuvor yo'nalishiga aylantirgan. Sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida ishlab chiqarish samaradorligi oshishi quyidagi umumiy iqtisodiy formula bilan ifodalanadi:

$$E = \frac{Q_1 - Q_0}{Q_0} \times 100\%$$

bunda:

E — raqamli texnologiyalarni joriy etish samaradorligi (%);

Q_0 — raqamlashtirishdan oldingi ishlab chiqarish hajmi;

Q_1 — raqamlashtirishdan keyingi ishlab chiqarish hajmi.

Masalan: Koreyaning "LG Electronics" kompaniyasida "Smart Factory" tizimi joriy etilgandan so'ng ishlab chiqarish hajmi 2018-yildagi 1,2 mln donadan 2023-yilda 1,56 mln donaga yetgan.

$$E = \frac{1,56 - 1,2}{1,2} \times 100 = 30\%$$

Demak, raqamli avtomatlashtirish natijasida ishlab chiqarish hajmi 30 foizga oshgan (1-jadval).

1-jadval. Yaponiya, Koreya va Germaniya tajribalari bo'yicha qiyosiy tahlil

Ko'rsatkichlar	Yaponiya ("Society 5.0")	Koreya ("Smart Factory")	Germaniya ("Industrie 4.0")
Raqamlashtirish dasturi boshlanish yili	2016	2014	2013
Ishlab chiqarish avtomatlashuv darajasi	70%	65%	80%
Mehnat unumdorligi o'sishi	25%	22%	28%

Ko'rsatkichlar	Yaponiya ("Society 5.0")	Koreya ("Smart Factory")	Germaniya ("Industrie 4.0")
Davlat sarmoyasi, mlrd \$	9,2	5,8	12,4
Kichik/o'rta korxonalar qamrovi	60%	75%	68%

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, Germaniya "Industrie 4.0" modeli orqali sanoatda raqamli infratuzilmani eng yuqori darajada joriy etgan davlat sifatida ajralib turadi. Koreya esa raqamli yechimlarni asosan kichik va o'rta biznes subyektlariga tatbiq etish bo'yicha yetakchilik qilmoqda.

Yaponiya tajribasi tahlili. Yaponiya sanoat sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etishni "Society 5.0" konsepsiyasi asosida amalga oshirmoqda. Ushbu konsepsiya inson faoliyatining barcha jabhalarida raqamli yechimlarni joriy etishni nazarda tutadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, bu model orqali ishlab chiqarish jarayonlarining 70 foizdan ortig'i sun'iy intellekt va robototexnika vositalari yordamida avtomatlashtirilgan. Bu esa mehnat unumdorligini 20–25 foizga oshirish imkonini bergan. Shu bilan birga, Yaponiyada ilmiy-tadqiqot markazlari va xususiy sektor hamkorligi sanoatni innovatsion rivojlantirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda.

Koreya tajribasi tahlili. Koreya Respublikasida raqamli texnologiyalardan foydalanish "Smart Factory" dasturi doirasida keng yo'lga qo'yilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, 2015–2023-yillar davomida mamlakatda 20 mingdan ortiq kichik va o'rta korxona raqamli avtomatlashtirish tizimlariga ulangan. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini o'rtacha 15–18 foizga qisqartirgan. Koreyada davlat, ilmiy muassasalar va biznes o'rtasidagi "uch burchak hamkorligi" raqamli texnologiyalarni sanoatga joriy etishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Bundan tashqari, mamlakatda startap ekotizimi va intellektual mulkni himoya qilish tizimi mukammal yo'lga qo'yilgani raqamli innovatsiyalarni tezkor tatbiq etish imkonini yaratmoqda. Bu holat O'zbekiston uchun ham o'rganishga arziydigan muhim tajriba hisoblanadi.

Germaniya tajribasi tahlili. Germaniya sanoatida raqamli texnologiyalardan foydalanish "Industrie 4.0" konsepsiyasi asosida amalga oshirilmoqda. Ushbu model sanoatning to'rtinchi inqilobi sifatida qaralib, kiberfizik tizimlar, sun'iy intellekt, "aqlli sensorlar" va ma'lumotlar tahlili asosida ishlab chiqarishni avtomatlashtirishni nazarda tutadi. Tadqiqot ma'lumotlariga ko'ra, Germaniyada raqamli texnologiyalar joriy etilgan korxonalarda mahsulot sifatining oshishi hamda ishlab chiqarishdagi xato darajasining 30 foizgacha kamaygani kuzatilgan. Shu bilan birga, "Siemens", "Bosch" va "SAP" kabi yirik korporatsiyalar raqamli sanoat infratuzilmasini rivojlantirishda yetakchi rol o'ynamoqda.

Qiyosiy tahlil natijalari. Yaponiya, Koreya va Germaniya tajribalarini qiyosiy tahlil qilish natijasida quyidagi umumiy qonuniyatlar aniqlangan: davlat siyosatining uzluksizligi va strategik yo'naltirilganligi — har uchala mamlakatda raqamli sanoatni rivojlantirish milliy strategiya darajasida amalga oshiriladi; ilmiy-tadqiqot va biznes hamkorligi — innovatsiyalarning asosiy manbai sifatida davlat va xususiy sektor hamkorligi muhim ahamiyatga ega; kadrlar salohiyatini oshirish — raqamli iqtisodiyot sharoitida yangi malakalarga ega mutaxassislarni tayyorlash ustuvor vazifa sifatida belgilangan; infratuzilmani raqamlashtirish — yuqori tezlikdagi internet, ma'lumot markazlari va raqamli platformalar sanoatni rivojlantirishda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Raqamli investitsiyalar va iqtisodiy samaraning korrelyatsiyasi. Tadqiqot doirasida sanoatda raqamli investitsiyalar hajmi (Id) va yalpi ishlab chiqarish o'sishi (ΔQ) o'rtasidagi bog'liqlik quyidagi tenglama orqali baholangan:

$$\Delta Q = a + bId$$

bunda:

a — asosiy o'sish sur'ati (bazaviy holatda),

b — raqamli investitsiya ta'sir koeffitsiyenti.

Empirik ma'lumotlar asosida:

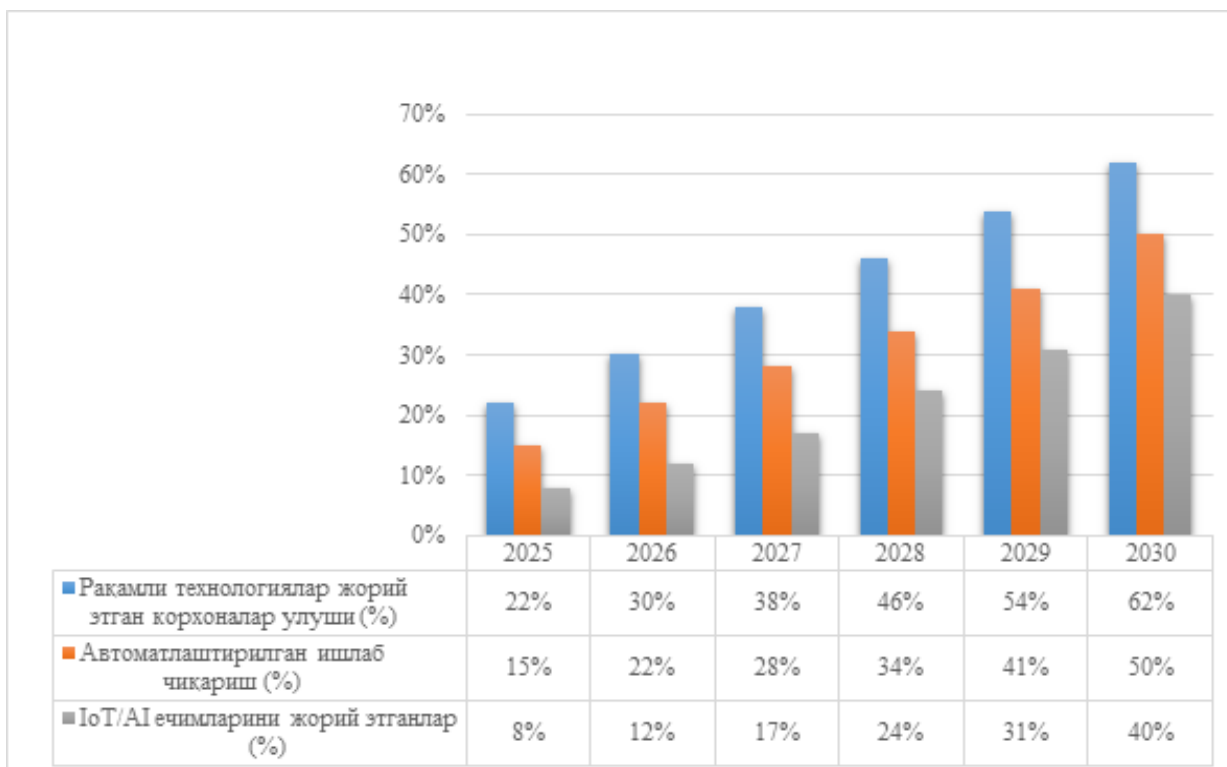
Germaniya uchun $b=0.45$

Yaponiya uchun $b=0.38$

Koreya uchun $b=0.41$

Bu natija shundan dalolat beradiki, raqamli investitsiyalar 1 foizga oshganda ishlab chiqarish hajmi Germaniyada o'rtacha 0,45 foizga, Yaponiyada 0,38 foizga, Koreyada esa 0,41 foizga o'sadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xorijiy tajribani O'zbekiston sharoitiga moslashtirish orqali milliy sanoatning raqamli transformatsiyasini jadallashtirish mumkin. Xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida sanoat korxonalarining raqamli qayta qurilishiga e'tiborni kuchaytirish, ilmiy-tadqiqot muassasalari, universitetlar va xususiy sektor hamkorligini institutsional darajada mustahkamlash, kichik va o'rta korxonalar uchun raqamli yechimlarni tatbiq etish bo'yicha maxsus grantlar hamda loyihalarni amalga oshirish, shuningdek, milliy kadrlar salohiyatini oshirish maqsadida xalqaro dasturlar bilan hamkorlikni kengaytirish maqsadga muvofiqdir (1-rasm).

1-rasm. Raqamli texnologiyalar joriy etilishi darajasi (sanoat korxonalari bo'yicha)

2030-yilga kelib O'zbekistonda sanoat korxonalarining kamida 60 foizi raqamli texnologiyalardan foydalanadi. Bu Germaniya va Koreya modellariga yaqinlashishni anglatadi (2-jadval).

2-jadval. Raqamli transformatsiyaning iqtisodiy ta'siri (texnologiyalar joriy etilgan tarmoqlarda)

Yil	Sanoat o'sishi (%)	Mehnat unumdorligi o'sishi (%)	Ishlab chiqarish xarajatlari qisqarishi (%)
2025	4.1	6.5	3.0
2026	5.2	8.0	4.2
2027	6.4	10.5	5.8
2028	7.1	12.0	6.7
2029	8.0	14.3	8.0
2030	8.7	16.0	9.5

Raqamli texnologiyalar joriy etilgan sohalarda mehnat unumdorligi 2025–2030-yillar davomida yakuniy 16 foizgacha oshishi kutilmoqda. Bu esa sanoat tarmoqlarida qo'shimcha yalpi hosila o'sishiga olib keladi. Raqamli investitsiyalar hajmi 2030-yilga kelib 2025-yilga nisbatan 2,2 barobarga oshishi prognoz qilinmoqda. Shu bilan birga, innovatsion mahsulotlar ulushi 7 foizdan 15 foizgacha ko'tarilishi kutiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shundan dalolat beradiki, raqamli texnologiyalar sanoat iqtisodiyotining yangi bosqichini belgilab bermoqda. Yaponiya, Koreya va Germaniya tajribalari tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki iqtisodiy barqarorlik va innovatsion salohiyatning asosiy manbaiga aylanmoqda.

Tahlillar asosida quyidagi asosiy xulosalarga kelindi: Yaponiya tajribasi "Society 5.0" modeli orqali raqamli texnologiyalarni inson faoliyati markaziga qo'ygan holda sanoatni gumanizatsiya qilishga yo'naltirilgan. Bu model iqtisodiy samara bilan birga ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. Koreya tajribasi "Smart Factory" dasturi orqali kichik va o'rta korxonalarda raqamli avtomatlashtirishni keng joriy etgan bo'lib, bu mehnat unumdorligini 20–25 foizgacha oshirish hamda ishlab chiqarish xarajatlarini 15–18 foizgacha qisqartirishga olib kelgan. Germaniya tajribasi esa "Industrie 4.0" konsepsiyasi asosida sanoatda raqamli infratuzilmani yaratishga qaratilgan bo'lib, bu jarayonda davlat, fan va biznes hamkorligi asosiy omil sifatida namoyon bo'lgan.

Xorijiy tajribalarni qiyosiy tahlil qilish natijasida aniqlanishicha, raqamli sanoat rivojining asosiy omillari quyidagilardan iborat: davlat siyosati va strategik yo'naltirilgan islohotlar, innovatsiya va tadqiqot faoliyatiga sarmoya kiritish, kadrlar salohiyatini oshirish hamda raqamli infratuzilma va ma'lumot xavfsizligini ta'minlash.

O'zbekistonda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida sanoatni raqamlashtirish bo'yicha dastlabki qadamlar tashlangan bo'lsa-da, xorijiy davlatlar tajribasini chuqurroq integratsiya qilish raqobatbardosh raqamli iqtisodiyotni shakllantirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Takliflar:

Tadqiqot natijalari va xalqaro tajriba tahlili asosida O'zbekiston sanoatini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish bo'yicha quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Davlat siyosati sohasida: sanoatni raqamlashtirish bo'yicha alohida milliy "Digital Industry UZ" dasturini qabul qilish; davlat-xususiy hamkorlik asosida raqamli infratuzilmani rivojlantirish; "Industrie 4.0" standartlarini milliy me'yoriy hujjatlarga kiritish.

2. Institutsional va innovatsion muhitni takomillashtirish: ilmiy-tadqiqot muassasalari, universitetlar va sanoat korxonalari o'rtasida innovatsion hamkorlik platformalarini tashkil etish; startup va texnoparklar faoliyatini sanoat ehtiyojlariga yo'naltirish; intellektual mulkni himoya qilish hamda patentlash tizimini raqamlashtirish.

3. Iqtisodiy va investitsiyaviy yo'nalishda: raqamli texnologiyalarni joriy etuvchi sanoat tarmoqlari uchun soliq va kredit imtiyozlarini joriy etish; raqamli innovatsiyalarga ixtisoslashgan venchur fondlarini yaratish; xorijiy investitsiyalarni jalb etish orqali raqamli sanoat loyihalarini qo'llab-quvvatlash.

4. Texnologik rivojlanish yo'nalishida: IoT, Big Data, Cloud Computing va AI yechimlarini sanoat jarayonlariga bosqichma-bosqich joriy etish; sanoatda kiberxavfsizlik standartlarini qo'llash; milliy ma'lumotlar markazlarini rivojlantirish hamda energiya tejamonkor raqamli texnologiyalar orqali "yashil sanoat"ni shakllantirish.

Raqamli texnologiyalar jahon sanoatini yangi sifat bosqichiga olib chiqmoqda. O'zbekiston uchun bu tendensiyadan chetda qolmaslik, balki Yaponiya, Koreya va Germaniya tajribalarining ilg'or jihatlarini milliy sharoitga moslashtirish orqali raqamli sanoat iqtisodiyotini shakllantirish imkonini beradi. Bu esa mamlakatning iqtisodiy barqarorligi, ishlab chiqarish samaradorligi va xalqaro raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ–6079-сон Фармони, 2020 йил 5 октябрь. "Рақамли Ўзбекистон – 2030" стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ–4963-сон Қарори, 2021 йил 28 январь. "Инновацион фаолиятни қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида".
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ–60-сон Фармони, 2022 йил 28 январь. "2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида".
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ–3837-сон Қарори, 2018 йил 3 июль. "Рақамли иқтисодиётни жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида".
5. Stewart, T. A. Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations. – New York: Doubleday, 1997.
6. Lev, B. Intangibles: Management, Measurement and Reporting. – Washington: Brookings Institution Press, 2001.
7. Schwab, K. The Fourth Industrial Revolution. – Geneva: World Economic Forum, 2016.
8. OECD. Digital Transformation in Industry: Opportunities and Challenges. – Paris: OECD Publishing, 2020.
9. Porter, M., Heppelmann, J. How Smart, Connected Products Are Transforming Competition. – Harvard Business Review, 2014.
10. Brynjolfsson, E., McAfee, A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. – New York: Norton, 2014.
11. Tapscott, D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 2015.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
